

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Flerspråkiga barn i förskolan

Vad säger förskollärare om flerspråkiga barns svenska språkutveckling?

Jenny Widén och Emma Jakobsson

KUFA/BL2/LAU990

Handledare: Ivar Armini

Examinator: Ingrid Pramling Samuelsson

Rapportnummer: HT13-2920-003

Sammanfattning

Syfte

Syftet med den här studien var att ta reda på vad förskollärare säger om flerspråkiga barns svenska språkutveckling och hur de säger att de arbetar för att stödja barnens svenska språkutveckling.

Metod

Vi valde att genom kvalitativa intervjuer ställa frågor till fyra förskollärare som arbetar med flerspråkiga barn. Under intervjutillfällena var det en som ställde frågorna och en som antecknade, detta för att få ut så mycket som möjligt av intervjun. Vi ar i studien valt att utgå från det sociokulturella perspektivet på lärande.

Resultat

Det är viktigt att pedagogerna har erfarenhet och kunskap om både barns språkutveckling och hur flerspråkiga barn utvecklar sitt språk. Miljön är också viktig för att skapa förutsättningar samt att man har ett gott samarbete med föräldrarna för att barn ska utveckla sitt språk.

Vi har under arbetets gång uppmärksammats på att pedagogerna uttrycker betydelsen av att man i arbetslaget diskuterar olika begrepp. Eftersom man kan ha olika uppfattningar är det av stor vikt att man har en samsyn om begrepp som flerspråkighet, föräldrasamverkan eller att vara ett komplement till hemmet. Vi såg också att pedagogerna tycker det är viktigt med samverkan mellan hemmet och förskolan om barnets språkutveckling. Det är mycket betydelsefullt att ha engagerade pedagoger som har kunskaper om barns flerspråkighet. Genom respondenterna har vi förstått att de också värdesätter då vidareutbildning.

Miljöns betydelse på förskolan spelar stor roll för att stödja barnens svenska språkutveckling. Hur materialet är placerat, om det finns olika bilder och texter på avdelningen., sättet pedagogerna bemöter barn och föräldrar samt om pedagogerna ser flerspråkighet som en tillgång är alla faktorer som har stor betydelse för barnets svenska språkutveckling.

Förord

Avsikten med denna uppsats är att studera hur förskollärare säger sig arbeta med att stödja flerspråkiga barn i förskolan.

Arbete med uppsatsen har varit omfattande och vi vill tacka respondenterna som deltagit i vår studie och som har delat med sig av sina tankar och erfarenheter kring arbetet med flerspråkiga barn.

Vi vill även tacka vår handledare Ivar Armini som väglett oss under studiens gång.

Vi tackar också våra familjer som har haft tålamod med oss och som har ställt upp under vår valideringsutbildning och studiens gång då vi fått kombinera studier, arbete och att vara föräldraledig.

Vi har valt att dela upp vissa delar av skrivandet, men har även utvecklat och skrivit vissa delar tillsammans.

För att se att vi är på samma spår har vi talat mycket med varandra via telefon och mail. Två dagar i veckan har vi träffats för att se att vi arbetar mot samma mål.

Vi kan båda enskilt stå för vad som står i studien.

Göteborg, november 2013

Jenny Widén och Emma Jakobsson

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 SYFTE	1
2 LITTERATURGENOMGÅNG OCH TIDIGARE FORSKNING	2
2.1 SPRÅK.....	2
2.2 SOCIOKULTURELL TEORI	2
2.3 LÄROPLAN FÖR FÖRSKOLAN OCH RIKTLINJER	3
2.4 FLERSPRÅKIGHET.....	5
2.5 LÄRMILJÖ OCH PEDAGOGISKT FÖRHÅLLNINGSSÄTT.....	6
2.6 SPRÅKSTIMULERANDE ARBETSSÄTT I FÖRSKOLAN	8
2.7 FÖRÄLDRASAMVERKAN.....	8
2.8 KULTUR, MÅNGKULTURELL OCH INTERKULTURELL	9
3. METOD.....	11
3.1 METODVAL.....	11
3.2 URVAL.....	11
3.3 PRESENTATION AV INTERVJUDELTAGARNA	12
3.4 RESULTATBEARBETNING	12
3.5 FORSKNINGSETISKA ASPEKTER.....	13
3.6 GILTIGHET OCH TROVÄRDIGHET	13
4. RESULTAT OCH ANALYS	14
4.1 PEDAGOGISKT FÖRHÅLLNINGSSÄTT.....	14
4.2 LÄRMILJÖ	16
4.3 FÖRÄLDRASAMVERKAN.....	18
5. DISKUSSION.....	20
6. REFLEKTION ÖVER FORSKNINGSPROCESSEN	25
7. REFERENSER	26
BILAGOR.....	28
INFORMATION OM SAMTYCKE	28
INTERVJUFRÅGOR.....	29

1. Inledning

Vart fjärde barn som växer upp i Sverige i dag har sina rötter i andra delar av världen, de är antingen själva födda i ett annat land eller så är deras föräldrar det (Myndigheten för skolutveckling, 2006). Många av dessa barn tillbringar en stor del av sina dagar på förskolan. Förskolan är en social och kulturell mötesplats och ibland den enda platsen där barn har möjlighet att lära och tala svenska, då de använder sitt eller sina modersmål övrig tid. Förskolan blir därför en viktig plats där barn ska inhämta och utveckla kunskaper och värden (Skolverket, 2010). Ladberg (2003) skriver att "språk är liv" och menar att språken utvecklas ibland annat i de kulturella, pedagogiska och sociala sammanhang som förskolan kan erbjuda. Vi tycker därför vi att är det viktigt att vi som arbetar inom förskolan är medvetna kring både kultur och kommunikationens betydelse för barns språkutveckling.

Eftersom vi själva arbetar inom förskolan med flerspråkiga barn och familjer är barnens svenska språkutveckling väldigt viktigt men också intressant för oss i vår kommande yrkesroll som förskollärare. Vi har i denna studie valt att titta närmare på hur förskollärare säger att de arbetar med att stödja flerspråkiga barns svenska språkutveckling. I den del av stadsdelen vi arbetar har man ett relativt nystartat och pågående projekt för att skapa så bra förutsättningar som möjligt för barn och unga som växer upp i denna del av stadsdelen. En av tankarna med projektet är att fler ska gå ut skolan med godkända betyg, något som ca hälften av eleverna vid högstadieskolan inte lyckats med. Detta är ett projekt där samhällets olika delar ska samverka och arbetet ska sträcka sig ändå från barnen i förskolan till årskurs 9. I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) läser man om det livslånga lärandet som läggs till grund redan i förskolan och därför blir det viktigt att det att barns svenska språkutveckling uppmärksammas och arbetas aktivt med redan i förskolan. Vi anser att detta är ett väldigt aktuellt ämne att fördjupa sig i då det är med vanligt med flerspråkiga barn i grupperna.

1.1 Syfte

Vi har valt att titta närmare på hur förskollärarna säger att de arbetar med flerspråkiga barns svenska språkutveckling. Vi har genom kvalitativa intervjuer sökt svar på detta. Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) tar upp hur förskolan bland annat ska sträva efter att varje barn som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet samt sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål.

I vår undersökning kommer vi att se på flerspråkiga barns svenska språkutveckling ur ett sociokulturellt perspektiv och vi kommer att ta upp olika begrepp och teorier som är betydande för flerspråkiga barns svenska språkutveckling. När vi använder begreppet flerspråkighet i den här studien fokuserar vi på vad Björk-Willén, Puskás & Bylund (2013) beskriver som flerspråkighet på individuell nivå (individuell flerspråkighet), där barnet använder sig av flerspråkighet i vardagen, medan verksamheten på förskolan bedrivs på svenska, med svensktalande pedagoger.

Frågorna vi har valt att utgå från är:

- Hur säger förskollärarna att de arbetar med att stödja språkutveckling hos flerspråkiga barn i förskolan?
- Hur säger förskollärarna att de arbetar kring föräldrasamverkan?

2 Litteraturgenomgång och tidigare forskning

2.1 Språk

Vi kommer i denna del se på hur man kan definiera språk.

Få saker är så viktiga som behovet av ett språk och Svensson (2009) menar att det verbala språket är ett av flera sätt vi har för att kommunicera. Språket är delvis en social funktion som hjälper oss att samspela med andra, göra oss förstådda men kan också vara en del av en aktiv utvecklingsprocess. Det finns många olika samband mellan språk och känslor och Ladberg (2003) menar att barn lär sig språket av de personer de tycker om.

I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) kan man läsa om hur språk och identitet oundvikligen hänger samman. Brodin (1998) beskriver Sterns teorier om hur självet utvecklas, betydelsen av bekräftelse, av kommunikation med andra och om ögonkontaktens grundläggande betydelse för mänsklig kommunikation, något som en förälder tidigt kan ge det lilla barnet. Ladberg (2003) skriver också om vikten av att barnen känner samhörighet med språket och de som talar det. Språket kan vara en del av identiteten, en tillhörighet, att känna att man hör ihop med någon eller att man är en del av en grupp (Ladberg, 2003). Det är viktigt att se språk, lärande och identitetsutveckling som en helhet vilket både Ladberg (2003) och Lpfö98 (Skolverket, 2010) skriver om. Man kan känna samhörighet med flera språk och grupper, därför är det viktigt att vi pedagoger som arbetar på förskolan bekräftar varje barn och lägger stort fokus vid att stärka dem både som individer och grupp och att vi arbetar aktivt med deras språkutveckling. För att knyta samman språken vid olika aktiviteter säger Kultti (2012) att man kan fråga barnet vad något heter på dess modersmål. Detta är ett sätt för pedagogen att inspirera till kommunikation.

Språk används inte endast till kommunikation utan är också ett redskap för att tänka och lära (Ladberg, 2003). Kultti (2012) förklarar det yttre och det inre talet som att det yttre är kommunikativt. Det inre talet har betydelse för att kunna tänka och för språkets utveckling.

2.2 Sociokulturell teori

Vi knyter denna studie till den sociokulturella teorin. Pedagogens roll utifrån det sociokulturella perspektivet utgör en stor och viktig del då pedagogen är den som stödjer och hjälper barnet att närma sig sin proximala utvecklingszon. Den proximala utvecklingszonen är en utvecklingszon som barnet kan nå när det interagerar med andra som har mer erfarenhet. Kultti (2012) förklarar att i ett sociokulturellt språkbruk fungerar det som ”a more knowledge peer”. Detta var något Vygotskij kallade stöttat lärande, ”scaffolding”.

Vygotskijs teorier grundade sig i att lärandet sker i interaktion med andra individer och omgivningen. Vygotskij var den som lade grunden till denna pedagogik som kräver aktiva elever, en aktiv lärare och en aktiv miljö (Dysthe, 2003).

Enligt Vygotskij var pedagogens roll både central och krävande då man ska se till att organisera lärandemiljön, innehållet i lärandet, ha kunskaper kring både elev och samhälle. Vidare menar han att man samtidigt ska vara den som utmanar och stöttar elevens lärande för att den senare ska klara sig på egen hand (Dysthe, 2003).

Svensson (2009) förklarar Vygotskij idéer om hur människans utveckling har ett socialt sammanhang. Enligt Vygotskij beror språkutveckling på sociala, biologiska och kulturella faktorer. Språket är socialt och kommunikationen är viktig för språkutvecklingen. Vygotskijs

teori förklarar att tänkandet är det sätt människan talar till sig själv. För att utvecklingen ska ske både socialt, språkligt och kognitivt behöver personen andra att spegla sig i.

Vygotskij (Svensson, 2009) talar också om att språket under hela barnets förskoleålder är av betydelse för begreppsbildning och även den intellektuella utvecklingen främjas av språkligt samspel med andra. Man talar om att tanken utvecklas genom språket. Genom lek och interaktion med andra som behärskar språket utvecklas barnets språk när det tillägnat sig förmågan att kommunicera. Förskolebarnet behöver ofta lösa problem verbalt. Det är då barnet är lite äldre och enligt Vygotskij som de kan lösa problem i tankarna som språket har internaliserats, dvs. barnet kan tolka information och ta in ny kunskap och göra den till sin egen.

Kultti (2012) förklarar att ordet internalisering som term har ersatts med termen appropriering (Rogoff, 1990, 2008; Säljö). Appropriering innebär att lärande är beroende av ett aktivt meningsskapande av individen. För att undvika att kunskap ses som att individen tar in från det yttre används istället termen appropriering.

Det är genom samspel med andra som barns språk utvecklas skriver Strömquist (2003) och det hänger ihop både i sociokulturella och kognitiva sammanhang. Barnets språk utvecklas genom det sätt barnet bemöts språkligt, det lär både sociala koder samt språkets sätt att användas. Forskning har visat att all normal språkutveckling följer ett visst mönster, här förklarar Strömquist (2003) att ett stort ordförråd krävs för att kunna böja ord och därefter utvecklas grammatiken. Man ser språkutveckling som en adaptiv process vilket innebär att barnet knyter nya erfarenheter till tidigare kunskap men samtidigt har omgivningen en stor betydelse som hjälp för barnet. Språkets uttal och grundläggande grammatik utvecklas redan under förskoleåldern medan ordförråd och retorik fortsätter att utvecklas så länge vi lever. Vidare menar Strömquist (2003) att det är när barnet har erövat sitt språk som det har makten att kunna tala och påverka sin omgivning. När barnen får reflektera kring språket och använda sig av det i ett socialt samspel får de kunskap om språket som system, utifrån sina egna kulturella och sociala erfarenheter förklarar Mellgren och Gustafsson (2009)

2.3 Läroplan för förskolan och riktlinjer

Förskolans styrdokument läroplanen för förskolan beskriver förskolans uppdrag och vilka mål förskollärare och arbetslaget har kring att stimulera barns språkutveckling.

Förskolan är en social mötesplats och kan bidra till att barnen får möta olika kulturer och lära kring samhällets normer och värderingar. Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) trycker på att förskolan ska vara lustfylld för de barn som deltar. Den ska också vara en trygg miljö samtidigt som miljön ska locka till lek och aktivitet. Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) menar att den vuxna ska ge barnen den stimulans och vägledning de behöver för att utveckla nya kunskaper och insikter. Dessa kunskaper är bland annat deras sociala och kommunikativa kompetens som barn kan söka och erövra genom lek, socialt samspel, utforskande och skapande men också genom att iaktta, samtala och reflektera. Barnen ska också erbjudas möjligheter till att samarbeta och lösa problem. Barnet ska i förskolan få grunden till förståelse för demokratin i samhället

I förskolan ska man stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra deras intressen för bland annat den skriftspråkiga världen (Skolverket, 2010). Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) menar att leken är speciellt viktig för barns utveckling och lärande då

leken är något som ofta sker naturligt. I leken får barnen möjlighet att kommunicera och använda sitt språk, bearbeta känslor, upplevelser men också sina erfarenheter. Det medvetna bruket av leken för att främja varje barns utveckling och lärande ska prägla verksamheten skriver läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010)

Barnen ska i förskolan få möta en variation av aktiviteter. I förskolan ska arbetslaget sträva efter att främja barns utveckling och lärande och detta kan man göra med olika innehåll och metoder. För att skapa och kommunicera ska barnen få hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång, musik, drama, rytmik, dans och rörelse men också med hjälp av olika tal- och skriftspråk (Skolverket, 2010)

Förskolans läroplan (Skolverket, 2010) betonar vikten av att förskolan samarbetar med föräldrarna. Det är föräldrarna som har huvudansvaret för barnens fostran och förskolan ska vara ett komplement. Det innebär att förskolan ska ha ett förtroendefullt och nära samarbete med hemmen.

Enligt Lpfö98 (Skolverket, 2010) får de barn som får möjlighet att utveckla sitt modersmål bättre möjligheter att lära sig svenska (Skolverket, 2010). För barnens språkutveckling är det viktigt att de får utveckla både modersmålet och svenskan och att pedagoger ser flerspråkighet som en tillgång. För att på bästa sätt främja barnens språkutveckling är det viktigt att pedagogerna berättar för föräldrarna vikten av att de hemma läser, skriver och talar på modersmålet. Förskolan ska enligt Lpfö98 (Skolverket, 2010) ge barn med annat modersmål än svenska möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål parallellt. Skolverket har på uppdrag av regeringen tagit fram ett stödmaterial för att förskolepersonal ska få ökad kunskap kring flerspråkighet och det grundar sig på läroplanen för förskolan, skollagen och aktuell forskning. Författarna till materialet, Björk-Willén et al. (2013) menar att om man läser läroplanen utifrån ett sociokulturellt perspektiv ser man lärande och språk som redskap för barns utveckling.

Det är genom språket som barnet socialiseras både till vuxenlivet och till värderingar och normer som finns i det samhälle barnet lever i. *"Språk och lärande hänger oupplösligt samman liksom språk och identitetsutveckling"* (Skolverket, 2010) Björk-Willén et al. (2013) förtydligar i stödmaterialen vikten av förskolans roll i barns språkutveckling.

Enligt Lpfö98 (Skolverket, 2010) ska förskolläraren ansvara för att varje barn får uppleva sitt eget värde och dess behov blir tillgodosedda och respekterade. Förskolläraren gör detta genom ett demokratiskt arbetssätt där barnen blir delaktiga. Det är viktigt att pedagoger tänker på hur de bemöter barnen och tar hänsyn till deras behov och kunskaper. Björk-Willén et al. (2013) menar att förhållningssättet och kunskaperna om hur man kan ge flerspråkiga barn möjlighet att utveckla både svenska och sina modersmål är av stor betydelse. Personalen inom förskolan ska ha ett förhållningssätt som kännetecknas av en vilja att ta reda på mer om barnens språk samt ha en öppenhet och nyfikenhet gentemot dem samt bemöta språken som en tillgång. Den vuxna har som roll att uppmuntra och stödja och skapa möjligheter för barn att använda alla sina språk.

För att flerspråkiga barn ska kunna lära sig ett annat språk än det som talas i hemmet krävs det att förskolan erbjuder en stimulerande språkmiljö (Björk-Willén et al., 2013).

I läroplanen för förskolan kan man läsa om hur barn med utländsk bakgrund får bättre möjligheter att lära sig svenska och utveckla kunskaper inom andra områden om de har ett väl utvecklat modersmål. Enligt Björk-Willén et al. (2013) skulle en vanlig tolkning av detta vara att barnen inte lär sig svenska innan de utvecklat sitt modersmål väl. Björk-Willén et al. (2013) hävdar också att de forskningsstudier som gjorts inte visar att barnen först måste

utveckla ett väl fungerande modersmål för att det ska gynna deras svenska språkinläring (Björk-Willén et al., 2013). Det viktigaste när det gäller språkinläring är att barn får möjlighet att använda sig av sina språk och delta i meningsfulla sammanhang och språkmiljöer där barnens alla språk stimuleras. En språklig stimulans i alla barnens språk bidrar till barnets kognitiva och sociala utveckling. Björk-Willén et al. (2013) hänvisar till den forskning som gjorts, den visar på att genom att utveckla hög färdighet i båda barnens språk utvecklar barnen även en bättre språklig medvetenhet. Den språkliga medvetenheten stödjer i sin tur att barnet utvecklar exempelvis sin läsfärdighet. Björk-Willén et al. (2013) menar därför att det är av stor vikt att parallellt stödja alla barnens språk för att de ska kunna utvecklas till flerspråkiga individer.

2.4 Flerspråkighet

Det finns olika sätt att se på flerspråkighet, vi har valt att här ta upp några av dem.

Flera forskare och förskolepersonal benämner förskolan där flera barn har ett annat modersmål för flerspråkig förskola.

När vi använder begreppet flerspråkighet i den här studien fokuserar vi på vad Björk-Willén et al. (2013) beskriver som flerspråkighet på individuell nivå, där barnet använder sig av flerspråkighet i vardagen, medan verksamheten på förskolan bedrivs på svenska, med svensktalande pedagoger.

När ett barn som är flerspråkigt inte förstår allt som sägs i förskolan ses det enligt Svensson (2009) ibland som ett problem, hon beskriver att genom att stimulera och stödja barnets språkutveckling kan man istället se flerspråkighet som en tillgång och något som man kan dra nytta av. Författaren förklarar vidare att ett större dilemma än att barnet kanske inte förstår allt, är om det lever i ett socialt torftigt hem utan språklig stimulans.

Svensson (2009) förklarar att det inte finns några belägg för påståendet att flerspråkighet är ett hinder för barns intellektuella utveckling. Vidare hänvisar Svensson (2009) till Virta som förklarar att det finns brister i de studier som menar att den intellektuella utvecklingen hos flerspråkiga barn är sämre än hos enspråkiga barn.

I tidigare studier som gjorts kring flerspråkiga barns utveckling har det förekommit att barnet har testats på sitt svagaste språk.

Virta förklarar enligt Svensson (2009) att i studier som handlar om flerspråkiga barns utveckling är det viktigt att se till barnets hela situation, då det finns många aspekter att se och ta hänsyn till. Några av exemplen som författaren tar upp är barnets ålder, hur stor skillnad det är mellan svenskan och barnets modersmål, socio-ekonomisk situation, pedagogernas utbildning och förhållningssätt.

Flerspråkiga familjer har olika livsstilar, tillhör olika socialgrupper och att de har olika bakgrund och att de därför inte kan ses som en homogen grupp enligt Svensson (2003).

Den språkliga basen kan barnen lära sig på hur många språk som helst beskriver Ladberg (2000). Hon menar att språken då blandas, att man växlar mellan språken, inte att man blandar ihop dem. Detta kallas för kodväxling, vilket innebär att orden används i sammanhang där de passar in, det handlar inte om okunnighet eller en språklig förvirring som det ibland misstas för. Vidare menar Ladberg (2000) att många vuxna ser det som en nackdel för barnen att de talar flera språk och att de kodväxlar, men att det för barnet är logiskt. Hon ger ett exempel på detta då hon förklarar att många som är i princip enspråkiga använder ett ord på ett annat språk i en mening och att det inte hindrar den som pratar från att göra det flytande.

Ladberg (2000) skriver att då barn lär ett nytt språk behöver även det första språket användas. Det är nödvändigt för att kunna associera och förstå. Tankarna sker på det första språket därför är det en förutsättning för utvecklingen att barnet inte berövas sitt första språk. Om barnet genom samtal får möjlighet att använda sina olika språk i förskolan ökar dess möjlighet att tänka vilket främjar den språkliga utvecklingen och förmågan. Barnet kan ha olika kunskaper på respektive språk och genom att använda båda språken får det mer möjlighet att dra slutsatser och tänka fler tankar vilket ger intellektuella fördelar.

Skillnaden mellan enspråkig och flerspråkig utveckling är takten på den språkliga utveckling, i övrigt följer de oftast samma mönster skriver Svensson (2009). Det är i meningsfulla aktiviteter och sociala samspel som språket utvecklas. Det är genom dessa processer som barnen internaliserar språket.

Enligt Svensson (2009) är språklärande en social process, det blir tydligt då barnet lär sig flera språk, då barnen socialiserar med andra under aktiviteter som är meningsfulla för dess språkliga utveckling. Hon förklarar hur stor betydelse de vuxnas förväntningar på barnets förmåga har för dess utveckling. Även vilken syn de vuxna har på barnets språk och på flerspråkighet. När de vuxna ser flerspråkighet som en tillgång istället för ett hinder ger det barnet andra förutsättningar.

Då en person talar ett språk som nerveräras kallas det för att personen som talar språket tillhör en lågstatusgrupp enligt Ladberg (2000). Det händer att personen förnekar sitt språk och undviker att tala språket för att slippa kopplas samman med det. Då språket anses stigmatiserande att kunna så undviker föräldrarna att lära sina barn det. Detta leder till att föräldrar och barn inte kan tala utan hinder med varandra, Ladberg (2000) menar att detta inte sällan leder till familjetragedier.

I Symposium (Naucmér, 2001) står det om betydelsen av både praktik och teori och att för att det ska ske en utvecklingsprocess och ett forskande förhållningssätt kring arbetet med flerspråkiga barn är det viktigt att dessa kopplas samman. Man kan även läsa i Symposium (Naucmér, 2001) om att det bör finnas möjlighet till kompetensutveckling kring arbetet med flerspråkiga barn och då främst för de som arbetar i grupp där flertalet barn har annat modersmål än svenska. Vidare står att för att veta vad det innebär att växa upp i en flerspråkig miljö bör kompetensutveckling erbjudas även för dem som arbetar på avdelningar där något enskilt barn har annat modersmål än svenska.

2.5 Lärmiljö och pedagogiskt förhållningssätt

För lärandet (och internalisering) är den materiella och sociala miljön viktig för den enskilda individens utveckling hänvisar Kultti (2012) till Vygotskij (1978, 1987, 2007)

Förskolan är en social och kulturell mötesplats där både barn och vuxna möts. Oavsett om barn kommer från en svensktalande eller icke svensktalande familj är det viktigt att förskolan erbjuder en utvecklande språkmiljö. Förskolans läroplan innehåller flera strävans mål för barns utvecklande av språket. För att barnen ska utveckla dessa måste förskolan erbjuda en miljö där alla barn oavsett sin etniska, kulturella eller socio-ekonomiska bakgrund utmanas och får använda sitt språk (Björk-Willén et al. 2013).

En stor och viktig del av arbetet i förskolan handlar om pedagogernas bemötande, syn på lärande samt strävan att främja barnens utveckling. Med förhållningssätt menar vi pedagogernas inställning och attityd. De som arbetar i förskolan behöver vara aktiva i arbetet kring sitt förhållningssätt och det räcker inte med en teoretisk kunskap (Lahdenperä 2004).

Fredriksson och Taube (Bjar & Liberg, 2003) pekar på att det är av central betydelse att lärarna har en grundläggande respekt för elevernas språk och kultur.

Brodin (1998) förklarar hur viktig ömsesidig kontakt och kommunikation mellan barn och pedagog är och menar att det är grunden för allt annat arbete. Om detta brister är risken att man inte kommer någonstans i sitt pedagogiska arbete. Johansson (2003) skriver att det är viktigt att pedagogerna är lyhörda och tar till vara på barnens intressen och att de vuxna är närvarande. Att som vuxen delta i barns lek och ge barnet ett språk som de kan använda sig i leken av har stor betydelse för när de leker med andra. Leken är en viktig del av barns språkutveckling (Ladberg, 2003) och Johansson (2003) tar upp vikten av att de vuxna sätter ord på saker barnen inte kan för att utvidga dialogen. Pedagogerna bör använda ett rikt och nyanserat språk. En högre medvetenhet hos pedagogerna om hur de använder sitt eget språk desto mer utvecklar barnens sitt och lär sig fler ord (Johansson, 2003). Även Kultti (2012) skriver om att pedagogerna bör reflektera över sitt eget språkbruk och hur man kommunicerar med barnen.

Kultti (2012) skriver att en viktig aspekt av förskoleverksamheten är organiseringen av den rumsliga och materiella miljön. Kultti (2012) menar att dessa miljöer ska ge möjlighet till både strukturerade och gemensamma aktiviteter samt aktiviteter som barnen driver själva. Den pedagogiska miljön ska erbjuda och locka till att barnen ska vilja utforska, leka, skapa och lära. Den bör vara lätt att överblicka och kan med fördel planeras med olika ”rum i rummen” och med olika typer av och material. Pedagogerna måste se till så att det är ett öppet klimat som tillåter till dialoger och samtal (Dysthe, 2003) Att skapa atmosfärer där barnen kan leka i lugn och ro, där barnen är sams, hävdar Ladberg (2003) är mer språkutvecklande än de situationer som innehåller stress och där barnen är osams. Hon menar att barnen behöver ro för att kunna uttrycka och förstå varandra. För att skapa ro kan man t.ex. dela upp barnen i mindre grupper. Att dela upp barngruppen i mindre grupper gör att det kan bli ett annat samspråk än när alla avdelningens barn befinner sig på samma plats (Ladberg, 2003).

Inom den sociokulturella teorin kännetecknas miljöerna av hur förskolans pedagogiska miljö erbjuder möjligheter till kommunikation och interaktion med andra (Dysthe, 2003; Kultti, 2012). Dessa miljöer och situationer för samspel skapas av de vuxna i förskolan. Kultti (2012) ser språket som en del av ett socialt samspel och menar att i förskolans lärandemiljö finns potential att lägga en grund för barns språklärande. Vidare talar Kultti (2012) att när det handlar om inomhusmiljön är den ofta medvetet planerad utifrån pedagogisk strategi. Pedagogen ska både använda sig av ett språk och planera för aktiviteter som utmanar barnet i dess närmaste utvecklingszon (proximala utvecklingszonen). Pedagogen ska alltså bygga på det som redan finns för att skapa sammanhang och mening men på samma gång erbjuda nya begrepp och upplevelser. Med detta menade Vygotskij att det sker en ständig utveckling hos barnen (Dysthe, 2003; Kultti, 2012).

Om man läser läroplanen utifrån den sociokulturella teorins glasögon trycker den på vikten av att kunna erbjuda en god miljö för utveckling och lärande. Den pedagogiska miljö som förskolan erbjuder är kopplad till barns möjligheter till interaktion och samlärande med varandra.

2.6 Språkstimulerande arbetssätt i förskolan

Svensson (2009) menar att mycket av det som görs för att stimulera enspråkiga barn också går att göra med flerspråkiga. På alla deras språk. Hon tar också upp vikten av att visa och lära barnen att det inte endast finns ett rätt språk utan att det finns flera språk och språkstilar.

En viktig del av att stimulera språket är att man tar till vara de möjligheterna barn har att leka med språket och låta dem kommunicera utifrån sina egna erfarenheter och möjligheter (Gustafsson & Mellgren, 2009). Brodin (1998) menar att det är en förutsättning för lärande att ta till vara på barns intentioner. Att engagera och göra barnen delaktiga i sitt eget lärande är en viktig del av språkutvecklingen, oavsett språk. Abrahamsson (Björk-Willén et al., 2013) förklarar att barn tillägnar sig de språk de får använda sig av i vardagen och att det är betydelsefullt att barnen då får tillfällen att använda sina språk. Ladberg (2003) tar upp lekens betydelse och att bildandet av ett lekspråk som en viktig faktor för barns språkutveckling och menar att det är pedagogernas uppgift att ge, vara delaktiga, benämna och hjälpa barnen så att det blir ett lekspråk.

Det språkliga lärande blir bäst om språket används i meningsfulla sammanhang i vardagen (Björk-Willén et al., 2013) Vardagssamtalen är del av barns språkutveckling, oavsett om man har svenska som modersmål eller talar fler språk (Björk-Willén et al., 2013). Förskolan innehåller flera situationer där pedagoger har möjlighet att ta tillvara på de samtal som uppstår barnen emellan men också mellan barn och vuxna. Enligt forskning är det bland annat de rika informella samtalen där man riktar ett speciellt fokus mot de kognitiva samtalen som stimulerar barns språkliga utveckling. Med detta menar de att man har ett fokus på förklaringar, personliga berättelser och låtsaslek där barnen skapar och återskapar händelser, får analysera erfarenheter och dela åsikter och idéer (Björk-Willén et al., 2013). Exempel på vardagssituationer där man kan ta tillvara på samtalen är vid matsituationen, lästunden, av- och påklädning i tamburen.

Även skriftspråket är en del av den språkliga miljön och kan bli ett sätt att stimulera barns språk. Svensson (2009) skriver om hur man kan göra olika objekt som böcker, skyltar och t-shirts till en del av den språkliga kulturen. Hon menar att i samspel med andra blir dessa viktiga inslag och barnen kan få uppleva både läsning och skrivning.

Ett annat sätt att arbeta med språket är att använda sig av språklekar och leka med rim och ramsor, då skapas ett sammanhang vilket gör det lättare för barnen att lära. Något man ska tänka på om man i gruppen har barn som inte behärskar språket så bra, är att man bör undvika att rimma med nonsensord då de kan ha svårt att veta vilka ord som har betydelse och vilka som inte har det (Svensson, 2009).

2.7 Föräldrasamverkan

Enligt Skolverkets stödmaterial (Björk-Willén et al., 2013) ska förskolan, för att stärka barnets språkutveckling samverka med föräldrarna genom samarbete och stöd. Ett dilemma kan här vara hur mycket inflytande föräldrar kan känna att de kan ha i förskolan men här skriver läroplanen att föräldrar ska ha inflytande. Eftersom en del föräldrar inte helt behärskar svenska kan det försvåra samverkan och sättet som föräldrar kan ha inflytande i förskolan. Här kan samtal genom tolk vara av stor betydelse.

Björk-Willén et al. (2013) förklarar tamburkontaktens värde. Hon säger att tamburen är det ställe där barnets språk möts och hon benämner detta som en ”språklig transithall”, eftersom barn och föräldrar talar modersmålet med varandra, dessutom talar barn, personal och förälder

svenska, och ibland växlar barnet mellan de båda språken med de olika vuxna. Eftersom tamburen fungerar som en mötesplats där man informerar varandra om olika saker, alltså en länk mellan hem och förskola, ser man tamburen där möten sker, som en viktig del i skapandet av god föräldrasamverkan.

Det är enligt stödmaterialet (Björk-Willén et al., 2013) av stor betydelse att man redan under inskolningsperioden lägger grunden för ett gott samarbete och låter föräldrarna få förtroende för förskolan. En förutsättning för att kunna främja barnets språkutveckling är att föräldrarna delger förskolan barnets språkliga kunskaper och hur föräldrarna ser på språkutvecklingen, både på modersmålet och på svenskan. Det är även av betydelse att diskutera vilka förväntningar som finns. Kultti (2012) förklarar att pedagogen inte behöver kunna flera olika språk. Det är genom samverkan med föräldrarna som pedagogerna kan skapa sig kunskap om barnet till exempel andra språkliga miljöer barnet har, intressen, leksaker, böcker och hur språket används. Kunskaper som dessa kan sedan användas när pedagogerna kommunicerar med barnet i förskolan. Enligt Björk-Willén et al. (2013) ser många föräldrar starten i förskolan som den viktigaste biten för att barnet ska erövra sig svenska språket. För att skapa en god föräldrasamverkan bör förskolans personal vara lyhörda och ha ett reflekterande förhållningssätt, där man sätter fokus både på familjens tankar och villkor och på pedagogers uppfattningar om barnets språkutveckling (Björk-Willén et al., 2013).

Föräldrarnas inställning till modersmålet, flerspråkighet och till majoritetsspråket, som i detta fall är svenska språket, är betydelsefullt för barnets språkinläring förklarar Arnberg (Björk-Willén et al., 2013) skriver. En annan betydelsefull faktor för barns sätt att lära språk beror på hur barnet bemöts av och får kontakt med personer som talar majoritetsspråket, Verhoeven (Bjar & Liberg, 2003) förklarar att barnets språkutveckling också påverkas av andra barn och familjens sociala nätverk som talar majoritetsspråket.

Aycan Bozarslan (2001) skriver att det är pedagogernas ansvar att se till att både föräldrar och barn känner sig välkomna på förskolan och det är pedagogernas ansvar att som Bozarslan (2001) säger vara värd för förskolan och att förskolan gör det bästa för att de ska känna sig som hemma.

2.8 Kultur, mångkulturell och interkulturell

Samhället idag präglas av både mångfald och mångkultur. Människor flyttar runt, både in och utvandrar. Lunneblad (2006) menar att Sverige sedan långt tillbaka varit ett mångkulturellt land med många olika etniska minoriteter där samer, judar, romer och Tornedalsfinskar var en del av det svenska samhället men majoritetskulturen till lika stor del inte ifrågasattes. Efter andra världskriget och i med arbetskraftsinvandringens början av 1950-talet och kommande årtiondens flyktingströmmar skedde en internationalisering av det svenska samhället och politiken. Sverige förändrades över tiden, inte endast av invandring utan också utvandring och detta speglade nu det svenska samhället. Mångfald blev ett centralt begrepp och det ställdes högre krav på en förmåga att leva i ett mångkulturellt samhälle med dess normer och värderingar.

”Kultur” kan ha otaliga definitioner. Lahdenperä (2004) menar att kultur är som ett isberg, med både synliga och osynliga delar. Till de synliga delarna hör *artefakter* (produkter som musik, mat och byggnader), *traditioner*, *tänkande och språket* (historier, humor, berättelser och jargonger). De osynliga delarna är mer abstrakta och till dem tillhör normer och värderingar (värdesystem och trosföreställningar), kommunikation (relationer), känslouttryck

(sinnesstämningar, känslouttryck) och personlighetsaspekter (självkänsla, personlig hållning).

För att definiera mångkulturell hänvisar Lorentz och Bergstedt (2006) till Europarådet som anger det som ett tillstånd, en situation och en position. Detta kan exempelvis vara en skola som till stor del representeras av individer som är av olika etniciteter eller nationaliteter.

Begreppet interkulturell står för handling, aktion och rörelser mellan individer (Lorentz & Bergstedt, 2006) Lahdenperä (2004) pekar på det interkulturella som en interaktionsprocess där man värdesätter kulturmöten, den ömsesidiga respekten och toleransen.

Med ett interkulturellt förhållningssätt menar man att förskolan ser alla språk och kulturella perspektiv som viktiga. Med en interkulturell verksamhet innebär det att förskolan arbetar aktivt för att skapa miljöer och möten över kulturgränserna, där olika typer av dialoger tillåts och där olika meningar och åsikter är accepterade (Myndigheten för skolutveckling, 2009)

Upphovet till den interkulturella pedagogiken kommer från att det i samhället och politiken blev viktigt att stärka skolans internationalisering och samhällets pågående förändringsprocess (Lorentz & Bergstedt, 2006). Syftet till den interkulturella undervisningen var att markera hur man skulle bli medveten om hur man skulle förhålla sig till varandra och motverka monokulturalism (Lahdenperä, 2004). En god interkulturell lärmiljö är när mångfalden avspeglas i verksamhetsplaner och där det blir en del av tankesättet för arbetet (Lahdenperä, 2004). Behovet av ett interkulturellt förhållningssätt och interkulturell pedagogik är stor där de finns en mångfald av nationaliteter och etniciteter (Lahdenperä, 2004). Den interkulturella pedagogiken kan där bli ett medvetet sätt att arbeta på och kan bland annat bygga broar mellan förskolan och en del av barnens värld vilket är av stor betydelse för barns utveckling.

3. Metod

3.1 Metodval

Vi valde att använda oss av kvalitativa intervjuer i vår undersökning för att ta reda på hur förskollärare säger att de arbetar med att stödja flerspråkiga barns svenska språkutveckling. Anledningen till att vi valde just kvalitativa intervjuer var att vi trodde det skulle vara lämpligast till denna studie eftersom vi ville kunna ställa följdfrågor eller fördjupa en fråga om det skulle behövas. Som Trost (2004) beskriver kan man genom kvalitativ intervju förstå hur den intervjuade tänker, vilka erfarenheter han eller hon har och hur dess föreställningsvärld ser ut.

Att använda sig av en kvalitativ samtalsintervju innebär att man utgår från den intervjuades erfarenhetsvärld förklarar Esaiasson, Gilljam, Oscarsson och Wängnerud (2012). Esaiasson et al. (2012) förklarar vidare att forskarens strävan ska vara att förstå hur den intervjuade upplever sin värld.

Vi valde att använda den här metoden då vi trodde att vi skulle få mer spontana och trovärdiga svar än om den som blev intervjuad skulle svara via enkäter då de får möjlighet att ge svar som känns passande och som är kortfattade. Genom kvalitativa intervjuer fick vi även möjlighet att se ansiktsuttryck och kroppsrörelse hos den vi intervjuade, vilket också kan säga en hel del.

De personer vi intervjuat har vi valt att kalla respondenter. Respondenterna har alla en förskolläraryr utbildning eller är lärare med inriktning mot barn med yngre åldrar. De arbetar alla fyra inom förskolan.

Genom kvalitativa intervjuer kunde vi få reda på vad respondenterna säger om hur de arbetar med barnens flerspråkighet och hur de tänker kring flerspråkighet i förskolan.

Genom intervjuer med förskollärare som har erfarenhet av att arbeta med flerspråkiga barn tänkte vi att vi kunde få fram ett så trovärdigt resultat som möjligt.

Innan vi började med intervjuerna gjorde vi en pilotstudie för att kunna reflektera över om det var något speciellt vi behövde fundera på i de riktiga intervjuerna, om det var någon fråga som eventuellt behövde utvecklas eller formuleras om, eller något som eventuellt skulle behövas läggas till. Efter att vi hade bokat in tider för intervjuer med våra blivande respondenter gjorde vi en pilotstudie. Vi fick möjlighet att prova våra frågor och även se våra roller som intervjuare och hur vi skulle förhålla oss gentemot den intervjuade och gentemot varandra.

Vi deltog båda att under intervjutillfällena. Stukát (2005) förklarar att då två personer intervjuar en person kan man få ut mer av intervjun och att man kan hålla olika fokus i intervjun. Det gjorde vi genom att en ställde frågorna och en antecknade. Den som antecknade svarade även för att komplettera med följdfrågor.

Vi har i vår studie valt att benämna de som arbetar inom förskolan som pedagoger. Detta begrepp innefattar de personer som arbetar med barnen, oavsett utbildning.

3.2 Urval

Vi har valt att använda oss av en strategisk urvalsmetod (Stukát, 2005) där vi väljer förskollärare som har erfarenhet av att arbeta med flerspråkiga barn i förskolan.

Undersökningsgruppen är medvetet utvalda för att få ett så brett resultat som möjligt på våra frågor. De arbetar alla inom samma stadsdel som vi, men på olika avdelningar. Vi valde att intervju dem då vi vet att de har erfarenhet av att arbeta med flerspråkiga barn. Vi är

medvetna om att det kan påverka våra resultat. De intervjuade representerar olika åldrar, avdelningar och erfarenheter för att förhoppningsvis få en variation eller att kunna se mönster i hur förskollärare säger att de arbetar med att stödja svenska språkutvecklingen hos flerspråkiga barn.

Undersökningsgruppen kommer att bestå av fyra förskollärare, som kommer att intervjuas enskilt. Trost (2004) rekommenderar att man håller sig till ett lågt antal intervjuer, mellan 4 och 8 personer. Han nämner att om antalet intervjuer blir för stort är det lätt att missa viktiga detaljer och att det insamlade materialet kan bli ohanterligt och svårt att överblicka.

Respondenterna arbetar i två olika bostadsområden där de flesta barn och familjer är flerspråkiga och har ibland flera olika modersmål än svenska. Den ena förskolan, där vi intervjuat tre förskollärare har 97% av barnen andra modersmål än svenska. På den andra förskolan där vi intervjuade en förskollärare är det ca 70% av barnen som har ett eller flera andra modersmål än svenska.

3.3 Presentation av intervjudeltagarna

Respondent 1 (R1): Kvinna, förskollärare, 54 år. Arbetar på en mångkulturell förskola där majoriteten av barnen är flerspråkiga. Har ca 20 års erfarenhet av arbete med flerspråkiga barn.

Respondent 2 (R2): Kvinna, lärare mot yngre åldrar, 35 år. Arbetar på en mångkulturell förskola där majoriteten av barnen är flerspråkiga. Har ca 5 års erfarenhet av arbete med flerspråkiga barn.

Pedagog 3 (R3): Kvinna, förskollärare, 55 år, Arbetar på en mångkulturell förskola där majoriteten av barnen är flerspråkiga. Har ca 10 års erfarenhet av arbete med flerspråkiga barn.

Respondent 4 (R4) Kvinna, förskollärare, 28 år. Arbetar på en mångkulturell förskola där majoriteten av barnen är flerspråkiga. Har ca 3 år erfarenhet av arbete med flerspråkiga barn.

3.4 Resultatbearbetning

Vi analyserade våra data genom att läsa igenom intervjuerna som helhet för att sedan försöka hitta likheter och skillnader i respondenternas svar. Vi läste intervjuerna flera gånger, både enskilt och gemensamt för att få en så klar bild som möjligt av vad respondenterna sagt under intervjuerna. Därefter bearbetades data i vårt resultat och analys genom de mönster och kategorier som vi har valt att utgå från.

Patel och Davidsson (2003) beskriver att då man gör en kvalitativ bearbetning så används ofta utsagor från intervjuerna blandat med egna kommentarer i texten.

För att inte bryta tankegångarna för läsaren, som Stukát (2005) skriver valde vi att använda ett mindre antal exempel på intervjusvar.

Vi analyserade intervjuerna utifrån ett sociokulturellt perspektiv med fokus på språkutvecklingens betydelse.

3.5 Forskningsetiska aspekter

För att uppfylla informations- och samtyckeskravet blev alla som deltog i studien informerade om syftet med studien och att de kunde bryta sin medverkan, under arbetets gång.

De blev informerade om syftet och tillvägagångssättet för studien men även hur resultaten skulle presenteras och användas.

Vi har följt konfidentialitetskravet genom att anonymisera alla i studien.

Det material som samlades in kommer vi bara att använda i denna studie för att tillmötesgå nyttjandekravet. Respondenterna i studien har fått underteckna en skriftlig samtyckesblankett.

3.6 Giltighet och trovärdighet

Esaiasson et al. (2012) skriver om validitet och reliabilitet.

Med validitet menar man det som mäts är relevant för vad som ska mätas. Här blev vår ambition att genom de intervjuer vi gjorde försöka få fram hur de forskollärare vi intervjuade säger sig arbeta med att stödja flerspråkiga barns svenska språkutveckling.

För att se till reliabiliteten som handlar om pålitlighet av studien valde vi att ställa våra resultat mot tidigare forskning.

4. Resultat och analys

I detta avsnitt kommer vi att redovisa vårt resultat av undersökningen samt att analysera med stöd av våra teorier. Vi kommer att visa och sammanfatta och det som kom fram under intervjuerna under rubrikerna *pedagogiskt förhållningssätt, lärmiljö och föräldrasamverkan*. Dessa kategorier valde vi för att vi tror de har en stor betydelse för barnet och dess svenska språkutveckling, något som vi här under kort kommer att beskriva.

För barns lärande och utveckling är det viktigt med aktiva och engagerade pedagoger som kan stötta och utmana dem i dess närmaste utvecklingszon (Dysthe, 2003; Kultti, 2012) Dysthe (2003) menar att pedagogen ska se till så att de är ett öppet klimat som tillåter att det sker samtal och dialoger men ska också vara den som utformar en utmanande miljö runt barnen. Kultti (2012) beskriver förskolans miljö som viktig och förklarar den som både rumslig och materiell. Vidare menar Kultti (2012) att dessa miljöer ska ge barnen möjligheter till aktiviteter som är strukturerade, kan ske tillsammans med andra eller aktiviteter som barnen väljer att bedriva själva. Kultti (2012) och Virta (Svensson, 2009) förklarar att när förskolan samverkar med föräldrarna kan de få kunskap om barnet och faktorer som kan vara av betydelse för barnets språkutveckling.

4.1 Pedagogiskt förhållningssätt

Samtliga av respondenterna poängterar vikten av att se flerspråkighet som en tillgång. De pratar om hur arbetet med flerspråkiga barn och familjer är en utmaning då man måste tänka på sitt synsätt och förhållningssätt. Respondenterna ser alla flerspråkighet som något som berikar både dem själva och utvecklar deras verksamhet genom att de får ta del av så många språk och kulturer.

R2 säger att det är en självklarhet att se flerspråkighet som en tillgång och att vi i dagens samhälle lever med människor runt omkring oss som har många olika språk men också kulturer, även de som kan uppfattas som traditionellt svenska.

Att de ser flerspråkigheten som en del av samhället och att den berikar arbetet kan man jämföra med det som Svensson (2009) beskriver om att inte se det som ett hinder för barns språkutveckling att barnen talar flera språk. Svensson (2009) beskriver hur stor roll de vuxnas syn har på barnets språkutveckling och att det skapar andra förutsättningar för barnet när den vuxna ser flerspråkighet som en tillgång istället för ett hinder.

Förhållningssättet är något som tas upp som viktigt och att man visar förståelse och inte pekar på flerspråkigheten som något som är konstigt. Ett gemensamt synsätt kräver ständiga diskussioner och planering där förhållningssätt och bemötande av både barn, föräldrar och andra vuxna tas upp och som tillsammans ska arbetas mot.

Respondenterna tycker att det är viktigt att prata om synsättet och hur man arbetar kring flerspråkighet. De menar däremot att de inte har uttalat i arbetslagen att de arbetar med just flerspråkighet utan tar upp det när det uppstår vardagliga situationer.

R2 säger att man kanske inte alltid pratar om språkutveckling utan att man pratar om och planerar verksamheten utefter läroplanens mål. Språket har ändå ett tydligt fokus i

planeringen då man medvetet förhåller sig och använder sig av ett rikt och varierat språk i vardagen.

R4 berättar om hur hon på sin tidigare arbetsplats upplevt skillnader i det pedagogiska förhållningssättet, i den barngruppen hade majoriteten av barnen svenska som modersmål. Hon beskriver hur en av de pedagoger hon arbetat tillsammans med visade skillnader i bemötandet av olika språk. Kollegan var uppmuntrande och tyckte det var roligt när ett av barnen hade en engelsktalande förälder. Samtidigt som hon tyckte synd om det barn vars förälder som talade Farsi (persiska) tillsammans med sitt barn och menade att detta var förvirrande för barnet.

R4 är tydlig med att det är viktigt att både ha utbildning och erfarenheter kring arbetet med flerspråkiga barn och familjer. Att bemöta språk lika är något som Ladberg (2000) betonar vikten av. Ladberg (2000) menar att man ska se alla språk som viktiga och inte nedvärdera något språk till ett lågstatusspråk.

R1 säger att man kan ha kunskap om barns språkutveckling och flerspråkighet men man måste också vara engagerad i barnen.

Genom att vara en engagerad pedagog i samspel med barnen kan man få en förståelse för vart barnet befinner sig i sin språkutveckling. Här ser vi ett exempel på ett sociokulturellt arbetssätt, Johansson (2003) betonar vikten av närvarande vuxen. Enligt den sociokulturella teorin krävs aktiva pedagoger (Dyste, 2009)

R3 säger att genom att bygga på barnens intressen lär de sig språk vilket också Brodin (1998) menar är betydelsefullt för att barn ska tillägna sig språk. Svensson (2009) förklarar att det är i sociala samspel och aktiviteter som är meningsfulla för barnet som språket utvecklas och att det blir tydligt då barnen lär sig språk. I övrigt menar Svensson (2009) att det enbart är takten på språkutvecklingen som är olika i utvecklingen mellan en- och flerspråkiga barn.

Samtalen om språk måste hållas levande och centrala för pedagogerna. Alla poängterar vikten av att hålla på med sånger, rim och ramsor samt att ha material som t.ex. spel, böcker, penna och papper tillgängligt för barnen. Svensson (2009) betonar vikten av att använda sig av rim och ramsor. Ladberg (2000) förklarar att det bästa sättet att lära är då det skapas sammanhang. Hon menar att för små barn är det lättare att lära med hjälp av rim och ramsor, då det blir ett sammanhang och inte bara lösa ord. Svensson (2009) menar att man ska fokusera på att använda sig av de ord som har en betydelse.

Respondenterna säger att arbetet kan läggas upp på flera olika sätt och de tar alla upp fördelen av att dela upp barnen i mindre grupper vilket gör det lättare att fokusera på barnen och språket. De menar genom att dela in barnen i mindre grupper kan man se till både individens och gruppens språkutveckling. Ladberg (2003) beskriver fördelarna med att dela upp barnen och att det kan leda till ett annat samspråk där barnen kan finna ro för att kunna uttrycka och förstå varandra.

Respondenterna säger att det är viktigt att använda sig av ett rikt och nyanserat språk och att benämna saker på flera olika sätt för att utvidga barnens ordförråd. Samtliga respondenter talar om att de tänker på vilken nivå de lägger sitt språk på, att de inte använder sig av ett för lätt och torftigt språk utan försöker utmana barnen språkligt.

Detta är något som ska genomsyra verksamheten säger R4 och språket måste vara utvecklande och varierande för att främja barnens svenska språkutveckling.

Johansson (2003) menar att när pedagogerna använder ett rikt språk och är medvetna om hur de talar utvecklar barnen sitt språk och det utvecklar deras ordförråd. Svensson (2009) förklarar att det behövs ett stort ordförråd för att kunna utvecklas grammatiskt och för att kunna böja ord. Vygotskij (Dysthe, 2003) talar om barnets aktuella utvecklingsnivå, den nivå där barnet befinner sig och att det blir ineffektivt om man inte utmanar över den nivå barnet befinner sig. Vygotskij (Dysthe, 2003) menar att om det blir för svårt utifrån den nivå barnet befinner sig blir det istället kaos och därför bör man arbeta utifrån barnets potentiella utvecklingsnivå. Det innebär att den vuxna utgår från den nivå barnet befinner sig på och utmanar barnet därifrån.

Respondenterna berättar om hur de tar in barnens modersmål på avdelningarna. Detta gör de genom att ha barngruppens alla språk synliga i olika former genom exempelvis sagor och andra texter. Dessa texter förtydligar att det finns olika sätt att läsa och prata på. Det är viktigt att se alla språk menar pedagogerna som försöker uppmärksamma och prata om barnens språk tillsammans med dem.

R3 nämner att man kan fråga barnen vad olika saker heter på deras språk. Detta förklarar Kultti (2012) som ett sätt att locka till kommunikation och visa intresse för barnet.

R1 och R3 berättar att de har gått en utbildning som handlar om barns flerspråkighet i förskolan. De talar om vikten av ha kunskap för att på bästa sätt kunna möta barnen.

Respondenterna säger att det krävs utbildning inom språkutveckling och en god kännedom kring flerspråkighet. De säger också att det är betydelsefullt att både ha praktiskt erfarenhet och teoretiskt kunskap för att veta hur man kan arbeta i förskolan med barn som har annat modersmål än svenska. Obondo och Benckert skriver i Symposium (2004) om betydelsen av kompetensutveckling för de som arbetar med flerspråkiga barn och om betydelsen av att ha teoretisk och praktisk kunskap kring flerspråkiga barns språkutveckling.

Det krävs också intresse, erfarenhet och vilja att fortsätta fördjupa sig inom ämnet.

R3 menar att man måste känna till hur det kan gå till när flerspråkiga barn utvecklar sitt språk så att man inte säger att det t.ex. är fel när barn blandar sina språk. När barn växlar språk kallar man det för kodväxling och Ladberg (2000) menar att utan kunskaper kring det och genom att man ser flerspråkigheten som en tillgång istället för hinder, gynnas de flerspråkiga barnens språkutveckling. Virta (Svensson, 2009) tar upp pedagogernas eventuella avsaknad av utbildning och pedagogernas förhållningssätt som ett hinder när det gäller synen på flerspråkiga barns språkutveckling.

4.2 Lär miljö

Respondenterna säger att miljön har stor betydelse för barns svenska språkutveckling.

Under kategorin miljö tog respondenterna upp olika sätt att se på miljön men alla är överens om att miljön ska främja lärandet och att man då måste se till barnen och utmana barnen att använda sina språk.

Även här tar respondenterna upp att de delar upp barnen i mindre grupper. Svensson (2009) tar upp vikten av språkligt samspel med andra för barnets utveckling och hur viktigt språket är under barnets tid i förskolan.

R1 säger att det är viktigt att man tänker på hur man utformar grupperna så att inte något av barnen eller den vuxna tar hela talutrymmet. Hon säger att man måste lyssna in barnen för att kunna ta reda på vart de ligger i sin språkutveckling.

För att kunna utmana dem, använder man sig av aktiviteter inom barnens närmsta utvecklingsnivå (Dysthe, 2003). Vidare menar respondenterna att de ord och synonymer man använder sig av måste vara varierande för att barnens svenska ordförråd ska utvecklas, något Johansson (2003) tar upp och säger att detta ska man göra för att utveckla dialogen. De alla säger att det är viktigt att man inte sänker sin språkliga nivå.

R2 menar att man inte ska förenkla sitt språk för mycket även om barnen inte pratar verbalt.

De alla talar om miljöns betydelse och hur viktigt det är att materialet är tillgängligt och inbjudande. Respondenterna tycker att det är viktigt att barnen får uttrycka sig på olika sätt. Detta kan t.ex. ske genom tal eller skrift, rytmik, bild och form och tecken. Miljön ska erbjuda möjlighet till tal- och skriftspråk där de både kan läsa själva och lekskriva/skriva. Johansson (2003) menar att man kan leka fram kunskap och Svensson (2009) menar att med hjälp av materialet i omgivningen blir också detta en del av del språkliga kulturen. Inom den sociokulturella teorin är miljön en viktig faktor för lärande. Den där den vuxne blir den som ska organisera lärandemiljön så att den utmanar barns lärande (Dysthe, 2003)

Respondenterna menar att det finns många olika sätt att lära på och man vill försöka väcka nya tankebanor hos barnen vilket man kan göra genom exempelvis rörelser och tecken.

R3 tar upp vikten av få uttrycka sig, att det finns tillgång till böcker, att barnen får lyssna på sagor, använda sig av skriftspråk och att man utnyttjar musik, sång, rytmik, rim, ramsor och skapandet med hjälp av bild och form. Detta kan ske både på svenska men också på andra språk.

R4 säger att man lär sig språk tillsammans med andra och därför är det viktigt att tänka på hur man använder sitt språk tillsammans med barnen.

Respondenterna menar att man lär tillsammans med andra och detta kännetecknar det sociokulturella perspektivet. Kultti (2012) förklarar att förskolan kan erbjuda och lägga grunden för barns språkliga lärande.

Respondenterna pratar om utseendet och utformningen av miljön och tycker alla att man ska arbeta med att hela tiden förändra och utveckla den. Enligt Vygotskij och den sociokulturella teorins syn på miljön är det viktigt på att man tänker på att skapa en aktiv miljö (Dysthe, 2003) där man som Kultti (2012) menar använda miljöerna till att ge barnen möjligheter till lärande i olika aktiviteter, både tillsammans med andra och enskilt.

R2 pratar om utformningen av miljön och att den kan varieras så att barnen på nytt kan få iaktta, utforska och upptäcka den. Hon menar att det är viktigt att förändra miljön och skapa situationer som tar en vidare i tänket.

Respondenterna säger vad miljön ska erbjuda och menar att den ska erbjuda en variation av möjligheter till både interaktion med andra och olika typer av material. De utformar miljön på avdelningen med t.ex. rum-i-rummen. Dysthe (2003) menar att förskolans pedagogiska miljö och vad den erbjuder är kopplad till barns möjligheter till interaktion och samlärande med varandra. Det respondenterna menar ligger i linje med Vygotskijs tankar utifrån det sociokulturella perspektivet och hur en aktiv pedagog som skapar aktiva lärandemiljöer. Genom att förändra miljön menar respondenterna att man kan väcka nya tankebanor hos barnen och på så sätt utmana deras tankar. *R1 berättar att man kan möblera om och skapa rum i rummen för att variera miljön.*

De vill också ha en variation och tillgång till olika tal- och skriftspråk för att visa att alla språk är lika viktiga.

En viktig del av miljön för respondenterna är hur de arbetar med dokumentation. De arbetar t.ex. med bilder och text tillsammans med barnen. Bilder och text där man bl.a. utgår från barnens vardag och intressen är ett sätt att locka till och skapa samtal. Detta arbetssätt kan enligt respondenterna skapa trygghet, glädje, intresse och delaktighet, detta är något som enligt Mellgren och Gustafsson (2009) stimulerar språket då man utgår från det som blir meningsfullt för barnen då de ges möjlighet att kommunicera utifrån sina egna erfarenheter.

4.3 Föräldrasamverkan

De dagliga mötena är viktiga. Vid dessa möten pratas om hur dagen varit, bland annat vad barnen har gjort. Respondenterna pratar om hur man kan arbeta för att nå föräldrarna trots att de inte alltid talar svenska. De tar alla upp att det är viktigt att man inte utelämnar händelser bara för att det är svårt med språkförståelsen. Om det behövs får man ha ett samtal där man använder sig av tolk. Ibland använder sig pedagogerna av bilder som kommunikationsverktyg eller involverar barnen för att skapa en dialog kring barnens vardag. Man vill ändå alltid visa att man sett barnen och om de gjort framsteg.

R4 ger ett exempel på när hon och föräldrarna inte förstår varandra och hur hon då använt sig av en bok de har på hennes avdelning. Boken innehåller enkla bilder kopplande till förskolans vardag. Hon berättar att hon använt boken i situationer som handlat om att barnen behöver extra kläder eller för att visa ett speciellt klockslag. Hon menar att med hjälp av boken kan man kommunicera med de föräldrar som inte ännu lärt sig vissa svenska ord eller begrepp.

R1 och R3 berättar att de använder sig av månadsbrev i pappersform. Även om den som hämtar barnet inte talar svenska så kan man försöka förklara vad man skrivit och be dem ta hem brevet och ta hjälp av någon i familjen eller någon annan närstående, de vill ge alla chansen.

Respondenterna berättar om vikten av att vilja samspela och ta hjälp av föräldrarna, både kring det dagliga och när det gäller familjernas bakgrund och kulturer.

Alla respondenterna lyfter vikten av att ha ett gott samarbete med föräldrarna och att man bör ha kännedom både kring familjens språk och kultur. Skolverkets stödmaterial (2013) förklarar hur viktigt det är med samarbetet mellan hemmet och förskolan, enligt Björk-Willén et al. (2013) är förskolan den viktigaste delen för barnets svenska språkutveckling. Respondenterna tar upp de dagliga mötena där de trots svårigheter i kommunikationen med föräldrarna väljer att inte utelämna något viktigt även om det kan vara svårt att förstå varandra. De berättar om hur de i vissa situationer också använder sig av barnen. Tambursituationen förklarar Björk-Willén et al. (2013) i Skolverkets stödmaterial, som en språklig transithall, en mötesplats där barnets språk förenas och som är en länk mellan hem och förskola och en viktig del i skapandet av en god föräldrasamverkan.

R3 berättar om att föräldrarna kan göras delaktiga genom att man ber dem ta med t.ex. böcker eller filmer som betyder något för barnen och dem, på svenska eller sitt språk. Man kan också bjuda in föräldrarna att ha sagostund för barnen, visa speciella kläder, danser eller andra traditioner.

Respondenterna 1, 2 och 3 berättar att de på sin förskola bjuder in familjerna till vad de beskriver som kulturfester. Här klär ofta familjerna upp sig i traditionella kläder och bjuder på traditionella maträtter. Detta är ett sätt att ta del av varandras kulturer och traditioner där förskolan blir den gemensamma mötesplatsen och barnens världar möts. Detta är väldigt uppskattat både av familjer och av pedagoger.

Respondenterna berättar om vikten av att vilja samspela och ta hjälp av föräldrarna, både kring det dagliga och när det gäller familjernas bakgrund och kulturer. De berättar också om kulturfesterna de har på förskolan, detta kännetecknar delar av ett interkulturellt förhållningssätt, där man vill ta del av olika kulturer (Lorentz & Bergstedt, 2006) och som Lahdenperä (2004) beskriver där man värdesätter kulturmöten. Kulturfesterna är ett sätt att skapa möten över kulturgränserna. Att bjuda in föräldrarna i verksamheten är också ett sätt att bygga broar mellan barnens värld och förskolan.

R1 berättar hur de ibland skickar en bild till oroliga föräldrar för att visa att barnen har det bra på förskolan. Hon säger att trygga föräldrar ofta ger trygga barn. Hon fortsätter berätta om hur de på sin avdelning har en pärm framme med bilder av barnens familjer. Kring denna pärm uppstår både samtal som kan ge barnen trygghet.

Respondenterna talar om att trygga föräldrar ger trygga barn och hur man kan använda sig av olika saker, tex. en pärm för att få föräldrar och barn att känna sig trygga. Bozarlan (2001) skriver om att det är pedagogernas ansvar att se till att barn och föräldrar känner sig välkomna och som hemma på förskolan och att pedagogerna ska vara värdar för förskolan.

5. Diskussion

I vår diskussion kommer vi att redogöra och skildra de reflektioner och tankar vi fått utifrån tidigare forskning, vårt resultat och metod. Vi diskuterar även vårt tillvägagångssätt, synpunkter samt att vi lyfter de tankar som väckts under arbetets gång. De olika diskussionerna kommer vi att lyfta och titta på utifrån vårt syfte och våra forskningsfrågor. Vårt syfte med studien var att se hur förskollärare säger sig arbeta med att stödja flerspråkiga barns svenska språkutveckling. Vi kommer också diskutera hur man kan arbeta kring att utveckla arbetet med flerspråkighet.

Oavsett vart man arbetar är det viktigt att ha en bra grund av teorier om barns språkutveckling och kring flerspråkighet. Det är idag vanligt att man möter barn som har fler än ett språk eller hela barngrupper där majoriteten av barn har ett annat eller flera modersmål än svenska. Samtliga respondenter menar att man inte talar i arbetslaget om hur man ser på flerspråkighet, man talar om den språkliga utvecklingen.

När man som pedagog är engagerad som respondenterna tar upp, kan man se vart barnet befinner sig i sin språkutveckling och hur man kan utmana barnet genom att ta reda på dess proximala utvecklingsnivå menar Vygotskij (Kultti, 2012, Dysthe. 2003). Genom att interagera med barnet utifrån dess egen nivå kan man ge barnen bättre förutsättningar för att utveckla det svenska språket. Vi ser här hur betydelsefullt det är att pedagogerna har kunskap om och diskuterar med varandra om de enskilda barnens språkutveckling.

När vi bearbetade våra resultat blev det tydligt för oss när R2 säger att de i verksamheten saknar diskussion kring barnens språkutveckling. R2 förklarar under intervjuerna att de planerar utifrån läroplanens mål, men tar inte alltid hänsyn till varje barns situation i planeringen.

För att främja barnets svenska språkutveckling är det viktigt att man talar om barnets hela situation för att få en klarare bild och få en större förståelse för hur man ska möta barnet. När man ser till hela barnets situation kan man få djupare förståelse för barnet. Virta (Bjar & Liberg, 2003) förklarar olika faktorer som kan vara av stor betydelse för vart barnet befinner sig i sin svenska språkutveckling, det kan till exempel bero på skillnaden mellan modersmålet och svenska språket och på barnets ålder.

Därför måste pedagogerna tala om barnets olika faktorer för att få en förståelse för hur barnet kan utmanas från den nivå det befinner sig på. Det är i vår mening positivt att förskollärarna i den här studien ser positivt på barnens flerspråkighet, då språket är en del av den vi är. Att pedagogerna har en positiv inställning och erfarenhet kring flerspråkiga barn gör att de har ett öppet förhållningssätt till bland annat barnens kodväxling, något som Ladberg (2003) menar är viktigt.

För respondenterna är det en del av vardagen att arbeta med flerspråkiga barn och de menar att om man har kunskaper kring barns språkutveckling och flerspråkighet ser man inte barns kodväxlande som ett hinder, utan som Ladberg (2000) förklarar det, att barnen använder ord i det sammanhang där det passar in. R4 tar under sin intervju upp sin tidigare arbetsplats och hur en av pedagogerna där såg kodväxling som ett hinder för barns svenska språkutveckling. Ladberg (2000) menar att det för barnen är logiskt att kodväxla, då de använder orden där de passar in, men att det är den vuxnes synsätt på kodväxlingen som blir ett hinder. Ladberg(2000) förklarar vidare att barnen kan behöva använda sig av båda språken för att tänka fler tankar, då de har olika kunskaper på de olika språken. Barnet behöver därför få använda det första språket för att lära ett nytt. Barn tillägnar sig de språk de får använda sig av i vardagen och därför menar Abrahamsson (Björk-Willén, 2013) att barnen måste få tillfällen att använda sig av alla sina språk.

Under vår resultatbearbetning började vi funderar på om vi kunde ställt frågan om hur pedagogerna ser på flerspråkighet på ett annat sätt. Hur man ser på flerspråkigheten bland barnen och hur man ser på flerspråkighet när det gäller samverkan med föräldrar. När vi läste resultaten som handlade om föräldrasamverkan tar respondenterna upp att de tar hjälp i den dagliga föräldrakontakten, respondenterna förklarar att det kan vara med hjälp av bilder eller att barnen uppmanas att berätta för sina föräldrar. Respondenterna förklarar att man vid behov använder sig av tolk, någon närstående, eller brev som någon hemma kan läsa. Vi funderar på om man ser flerspråkigheten som en tillgång i föräldrakontakten när man behöver söka lösningar för att kunna samverka med föräldrarna. Respondenterna pratar bland annat om hur de alltid försöker nå föräldrarna trots att de inte alltid pratar svenska och hur viktigt det är att inte utelämna något bara för att det är svårt att förstå varandra.

Genom intervjuerna har vi sett att respondenterna tolkar frågan om samverkan som hur man kommunicerar med föräldrarna. De tar alla upp att man använder sig av tolk om det behövs, de använder barnen och barnets dokumentation som ett sätt att kommunicera. Kanske styr förskolan föräldrarna och säger hur de tycker att det ska vara mer än tar emot deras åsikter och samtalar med föräldrarna. Vi funderar på om man då kan kalla det för samverkan. Respondenterna talar om att de använder tolk så handlar det om en till två gånger per år vid inskolningssamtal och vid utvecklingssamtal, läroplanen säger en gång per år. Det är detta vad Björk-Willén et al. (2013) förklarar som grunden för ett gott samarbete. Respondenterna talar om hur viktigt det är med de dagliga mötena med föräldrarna där man talar om barnet och hur dagen har varit. Det är detta som Björk-Willén et al. (2013) förklarar som en språklig transithall som är viktig för en god föräldrasamverkan. Vi ställer oss frågan: är detta samverkan eller är det så att det ofta fungerar som ensidig information från förskolan. Eftersom Verhoeven (Bjar & Liberg, 2003) förklarar att språkutveckling påverkas av familjens sociala nätverk på majoritetsspråket, tänker vi på om barnets svenska språkutveckling påverkas av att pedagogerna använder tamburkontakten till att lämna information.

Vi reagerade på frågan om hur man ser på flerspråkighet och att respondenterna förklarar att frågan inte har lyfts i arbetslaget, utan att de mer eller mindre tar för givet att man ser på det som en tillgång med flerspråkighet. Vi funderar på om det i arbetslagen är en outtalad norm att se det som en tillgång. När vi bearbetade våra resultat av vad respondenterna sa kring arbetet med flerspråkiga barn och kunde jämföra med förskolan R4 berättade om där majoriteten av barnen hade svenska som modersmål blev det tydligt att erfarenhet och teorier är viktiga. Erfarenheten blir tydlig då R1, R2, R3 inte lägger någon större vikt vid barns användning av alla sina språk. Då R4 berättar om sin tidigare arbetsplats såg man det som ett hinder och menar att flerspråkighet hindrar barnet i språkutvecklingen. Här blir det tydligt för oss hur erfarenheten spelar roll i arbetet med flerspråkiga barn, men även hur viktigt det är med kompetensutveckling inom området och att som det står i Symposium (Nauclér, 2001) bör erbjudas alla, oavsett vart man arbetar eftersom det idag är vanligt att man möter barn som talar mer än ett språk. Virta (Svensson, 2009) förklarar att när man ser till flerspråkiga barns utveckling är det många aspekter att ta hänsyn till, en av dem är pedagogernas utbildning. Respondenterna förklarade att de berikade arbetet med barnen efter att de hade avslutat sin fortbildning.

När vi diskuterar samverkan med föräldrar får vi inte glömma att många av lärarens arbetsuppgifter är myndighetsutövningar eftersom förskolan är en myndighet. Förskollärare har makt att utföra olika handlingar, såsom att ta beslut, planera, genomföra och utvärdera verksamheten och t.ex. göra gruppindelningar. Detta kan ses som maktutövning men vi måste vara ödmjuka och tydliga med varför vi gör olika saker och varför vi tar vissa beslut. Enligt

läroplanen ska pedagogerna arbeta för att få föräldrarnas förtroende (Skolverket, 2010) och detta kräver att man är lyhörd för föräldrar och barn och knyter an till sin kunskap och yrkeskompetens.

I läroplanen står det att förskolan ska vara ett komplement till hemmet och det finns vad vi har förstått under studiens gång, många sätt att tolka det.

Förskolans uppdrag är enligt läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) att ge stöd åt föräldrarna som ansvarar för barnets fostran. Lpfö98 (Skolverket, 2010) säger vidare att det ska råda samarbete mellan förskola och föräldrar för att varje barn ska utvecklas på sina villkor. Här betonas vikten av att föräldrarna har förtroende för förskolan.

Arbetslaget ska diskutera fostran, regler och förhållningssätt med föräldrarna. Eftersom det i många fall finns olika kulturella erfarenheter bör pedagogerna vara tydliga med vad som förväntas av barnet då det blir äldre och att förskolan lägger grunden. Förskolan ska dessutom skapa förtroende och då får det inte uppfattas som maktutövning. Vi ser också i förskolans läroplan att föräldrarna ska ha inflytande inom de ramar som finns och förskolan ska beakta de synpunkter föräldrarna har. Förskolans uppdrag är att på ett professionellt sätt diskutera barnets språkliga och övriga utveckling med föräldrarna. Här är det viktigt att arbetslaget är eniga och har samma värderingar. Det är viktigt att pedagogerna ansvarar för att föräldrarna ska känna sig välkomna som Bozarslan (2001) beskriver.

Ladberg (2003) menar att språket utvecklas när barnet har lugn och ro omkring sig och att man gärna kan dela upp barngruppen i mindre grupper. Med detta menar hon att de då har tid att samspeka och samtala. Respondenterna förklarar att vissa barn sällan får talutrymme och det kan man påverka det genom att dela upp barngruppen i mindre grupper. Respondenterna menar att genom medveten planering kan man skapa en gruppammansättning som gynnar alla.

I de mindre grupperna är det lättare för pedagogen att se alla barnen och föra de kognitiva och utmanande samtalen barnen behöver för sin språkutveckling (Björk-Willén et al., 2013) I en stor grupp som det kan vara när man har alla barnen tillsammans är det svårt att alltid uppmärksamma alla och därför kan man med fördel dela in barnen i mindre grupper. Det är även något som respondenterna tar upp under intervjuerna, detta tyder på ett sociokulturellt arbetssätt då de vill se vart varje enskilt barn befinner sig och på så vis menar Vygotskij (Dysthe, 2003) att man kan närma sig barnens proximala utvecklingszon. Genom att man närmar sig den proximala utvecklingszonen kan man stötta, hjälpa men också utmana barnen i deras lärande, det är detta som Kultti (2012) förklarar som "a more knowledge peer", i detta fall språket vilket vi tycker oss se att respondenterna gör när de pratar om hur de försöker använda ett varierat, rikt men samtidigt utmanande språk.

Respondenterna säger att det är förskolan som ger barnen ett rikt språk då förskolan ibland är den ända platsen barnen kan använda sitt språk tillsammans med andra. Björk-Willén et al. (2013) skriver att förskolan är den plats där barnen får erövra det svenska språket och därför blir det viktigt att man som pedagog använder sig av ett rikt och varierat språk som inte bara kan användas i förskolans vardag utan också ute i samhället. Virta (Svensson, 2009) förklarar att pedagogernas förhållningssätt är viktigt att ta hänsyn till när man ser till barnets språkutveckling. Respondenterna tar upp vikten av att använda sig av ett nyanserat språk, som utmanar barnens svenska språkutveckling.

Ett av nyckelorden när man arbetar med flerspråkiga barn och familjer kan vara mångfald. Respondenterna tar upp flerspråkigheten och att den berikar genom att man får ta del av olika språk och kulturer genom barnens familjer och närstående. Respondenterna talar också om

hur det arbetar med den och att mångfalden och flerspråkigheten blir en stor och betydande del av arbetet. Vi tycker oss se att respondenterna arbetar mot det interkulturella perspektivet men inte på ett medvetet sätt. Ingen av respondenterna nämner det interkulturella perspektivet. Vi ställde inte någon fråga om detta under intervjuerna vilket vi kunde ha gjort för att se om de har mött begreppet tidigare. I vår studie kunde vi se hur respondenterna förklarar att de tycker att flerspråkigheten och familjernas kulturer berikar arbetet. Det syns inte minst då respondent 3 talar om sina tankar om hur man kan ta hjälp av föräldrarna för att visa upp saker och ting som har betydelser för barnen. Hon berättar om förskolans kulturfester där man bjuder in familjerna att visa upp t.ex. sina mattraditioner. Vi menar att det är ett steg mot det interkulturella perspektivet där man aktivt försöker skapa miljöer och möten över kulturgränserna där dialoger och olika kulturella perspektiv ses som viktiga, något som Lahdenperä (2004) skriver om.

I ett samhälle där man möter människor från flera delar av världen, inte minst dessa områden respondenterna arbetar i behöver man ha reflekterat över sitt förhållningssätt. Som Lahdenperä (2004) skriver är behovet av just den interkulturella teorin stor i områden där mångfalden är stor. Resultatet visar att respondenterna inte pratar om det interkulturella förhållningssättet men att vi kan se att de omedvetet arbetar mot detta och att sättet att tänka till viss del genomsyrar verksamheten. Respondenterna förklarar att de försöker ta tillvara och använda sig av de olika personer och kulturer man möter, något som är viktigt inom denna teori. Enligt Lahdenperä (2004) ska mångfalden synas och bli en del av tankesättet för arbetet. Vi tror att det interkulturella perspektivet kan gynna barns språkutveckling och lärande då man inom detta perspektiv visar en medvetenhet och tar tillvara på språk och ser värden i olika kulturer, något som vi hör att respondenterna gör och Ladberg (2003) menar att det är viktigt att se alla språk som viktiga. I ett allt mer internationaliserat samhälle blir det idag viktigt att kunna se och förstå andras kulturer. De som arbetar inom förskolan måste reflektera över både sitt förhållningssätt och sin praktik. Vi tror att ett interkulturellt förhållningssätt och dess synsätt där man medvetet tar in olika kulturella perspektiv kan utvidga integrationen av olikheterna. Detta eftersom man tidigt väljer att visa barnen olika värden, kulturer och språk som viktiga (Lahdenperä. 2004) Det är viktigt att inte se flerspråkigheten som något som är konstigt som R3 säger utan man måste arbeta med hela barnet och dess olika livsvärldar.

Respondenterna gav olika svar på hur de uppfattar vad som är en bra språkmiljö och hur den påverkar barns svenska språkutveckling. De är alla överens om att den har en viktig del av språkutvecklingen och att miljön kan ses på olika sätt. Utifrån respondenternas svar kan man dela upp miljön i två olika perspektiv. Det ena var den fysiska miljön och hur de medvetet försöker skapa en miljö som ska väcka lust och tankar. Det andra perspektivet var deras pedagogiska förhållningssätt, alltså pedagogernas inställning och attityder. Genom de svar respondenterna gett oss och genom den litteratur vi tagit oss an tycker vi att det pedagogiska förhållningssättet och den pedagogiska miljön hör ihop och är beroende av varandra. Både läroplanen för förskolan och det sociokulturella perspektivet belyser vikten av en aktiv vuxen och en aktiv miljö där samspelen och interaktionen mellan individer och miljöer är viktiga. I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) är det den vuxne som ska ge barnen den stimulans och vägledning de behöver för att utveckla nya kunskaper och insikter. Den vuxne ska också ansvara för att miljön är trygg samtidigt som den ska erbjuda en variation av aktiviteter och ge möjligheter till interaktion och samlärande (Skolverket 2010). Det är den vuxnas ansvar att skapa dessa situationer.

Inom den sociokulturella teorin finns det en liknelse till förskolans läroplan men där man istället använder uttrycket att den vuxna stöttar barnens lärande och hjälper och utmanar dem att närma sin närmsta utvecklingszon. Miljön ska inom det sociokulturella vara aktiv och blir

detta genom att den vuxna medvetet utformar miljön och tänker på hur man förhåller sig till barns lärande (Dysthe, 2003)

Båda perspektiven på miljön är viktiga och både läroplanen för förskolan (Skolverket 2010) och den sociokulturella teorin betonar vikten av att lärande sker i sociala sammanhang. Det är i samspel med andra där man får möjlighet att använda sitt språk som språket utvecklas, Vygotskij förklarar detta med att lärandet sker i interaktion med andra.

De båda perspektiven kan ses som om att den pedagogiska miljön ska erbjuda och locka till att barnen ska vilja utforska, leka, skapa och lära. Frågan man kan ställa sig är när en miljö egentligen blir den plats där barnen lockas till detta. Här påstår vi att det är upp till betraktaren, pedagogen, de som oftast ansvarar för miljön, både den fysiska och det förhållningssätt som råder.

6. Reflektion över forskningsprocessen

Respondenterna i vår studie arbetar alla under samma enhet som oss, men inte på samma avdelningar. Anledningen till att vi valde att intervjua dessa pedagoger var att vi vet att de har erfarenhet kring arbetet med flerspråkiga barn. Vi ville ta reda på hur förskollärarna tänker kring sitt arbete med flerspråkiga barns svenska språkutveckling. Att vi till känner till varandra kan ha påverkat resultaten genom att pedagogerna gav andra svar mot vad de hade gjort om vi inte känt till varandra. Vi har fått en förståelse för hur pedagogerna arbetar med barnen.

Genom intervjuer och inläsning av litteratur är det ofta samma tips om hur samverkan kring barnets flerspråkighet bäst genomförs. Det är att alla vuxna runt barnet som talar det språk som råder i den miljö barnet befinner sig i. Föräldrar, familj och släktingar talar modersmålet och i förskolan hör barnet svenska. Enligt läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) ska barnet även ha tillgång till modersmålet på förskolan. Det är ett sätt att få båda språken likvärdiga. Det kan finnas andra barn, föräldrar och personal som kan prata modersmålet med barnet. Genom att ha bilder, texter från olika länder och kulturer kan personalen på förskolan också bekräfta modersmålet värde.

Under arbetets gång har vi fått en större teoretisk kunskap kring barns språkutveckling och hur man kan arbeta för flerspråkiga barns språkutveckling. Detta är något som vi redan nu har kunnat koppla till och användas oss av i vårt arbete på förskolan men blir också något som kommer att vara betydelsefullt i vår kommande roll som förskollärare.

Vi har fått större insikt i hur viktigt det är att man i arbetslaget diskuterar olika begrepp som man använder, vilken innebörd begreppen har för föräldrar och oss pedagoger. Exempel på dessa ord och begrepp är flerspråkighet, samverkan och att förskolan ska vara ett komplement till hemmet. Man måste vara medveten om att dessa kan tolkas på olika sätt och därför är det viktigt att diskutera betydelsen i arbetslaget.

Förhållningssättet, förskolans fysiska miljö och samverkan med föräldrarna hänger samman och har betydelse för flerspråkiga barns svenska språkutveckling. Vi tar också med oss de diskussioner vi haft under tidens gång tillbaka till våra arbetsplatser.

Det är viktigt att man i arbetslaget pratar om barnets språkliga utveckling och att man tar barnets hela situation i beaktande, det här uppmärksammade vi genom respondenternas svar. Genom att arbeta med barnet utifrån dess egen nivå kan man ge barnet bättre förutsättningar att utveckla det svenska språket. Det är viktigt att lyfta i arbetslaget för att diskutera hur man ska stimulera varje barn.

Vi har fått göra val och begränsa oss i arbetet. Vi valde att försöka få syn på hur förskollärare arbetar med flerspråkiga barns svenska språkutveckling samt se hur deras föräldrasamverkan fungerar utifrån våra resultat. Det finns i vår studie fler delar som är intressanta och kunde studerats mer t.ex. hur förskollärare ser barns lek och språkutveckling men vi valde att begränsa oss och tar istället med de tankar och reflektioner kring språkutveckling och barns lek tillbaka och diskuterar i våra arbetslag. Vi har tillsammans kommit fram till våra resultat och kan båda två enskilt stå för vad vi skriver i arbetet.

7. Referenser

- Bjar, Louise & Liberg, Caroline (2003). *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur
- Brodin, M. (1998). *Att bli sig själv*. Stockholm: Liber.
- Björk-Willén, P., Puskás, T., Bylund, A., (2013) *Flera språk i förskolan – Teori och praktik*. Stockholm: Fritzes
- Dysthe, O. (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Bozarlan, A. (2001). *Möte med mångfalden: förskola som arena för intergration*. Stockholm: Runa förlag.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Wängnerud, L. (2004). *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts Juridik
- Johansson, E. (2003). *Möten för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Forskning i fokus 6. Stockholm: Skolverket.
- Kultti, A. (2012) *Flerspråkiga barn i förskolan: Villkor för deltagande och lärande*. Doktorsavhandling, Göteborgs Universitet, Pedagogiska Institutionen
- Ladberg, G. (2000) *Skolans språk och barnets – att undervisa barn från språkliga minoriteter*. Lund: Studentlitteratur
- Ladberg, G. (2003). *Barn med flera språk*. Stockholm: Liber, 3:e upplagan.
- Lahdenperä, P. (red.), (2004). *Interkulturell pedagogik i teori och pedagogik*. Lund: Studentlitteratur
- Lorentz, H. Bergstedt, B. (red.) (2006) *Interkulturella perspektiv*. Lund: Studentlitteratur
- Lunneblad, J. (2009) *Den mångkulturella förskolan. Motsägelser och möjligheter*. Studentlitteratur. Lund
- Mellgren, E. & Gustafsson, K. (2009) *Språk och kommunikation*. I: Sheridan, S., Pramling Samuelsson, I. & Johansson, E. (red) *Barns tidiga lärande : en tvärsnittsstudie om förskolan som miljö för barns lärande*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Myndigheten för skolutveckling. *Komma till tals - Flerspråkiga barn i förskolan*. (2006) Stockholm: Liber
- Nauclér, Kerstin (red) (2001). *Symposium 2000 – ett andraspråksperspektiv på lärande*. Stockholm, Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk: Sigma Förlag
- Patel, Runa & Davidsson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket. (2010) *Läroplan för förskolan*. Lpfö 98. Reviderad 2010. Stockholm: Fritzes.
- Svensson, A. (2009). *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur

Strömqvist (2003) Barns tidiga språkutveckling. I: Bjar, L., & Liberg, C. (red) *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur

Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, Jan (2004) *Kvalitativa intervjuer*. Studentlitteratur AB

Bilagor

Information om samtycke

Syftet med denna studie är att ta reda på hur man i förskolan arbetar med flerspråkiga barn och på vilka sätt man medvetet främjar den svenska språkutvecklingen hos barn med andra modersmål än svenska.

Du har blivit tillfrågad att delta som intervjuperson i denna studie då du för oss besitter både erfarenhet och kunskap inom det område vi valt att studera.

Ditt deltagande är frivilligt och kan innan eller under intervjun avbrytas.

Du som deltar i studien kommer vara anonym och det insamlade materialet kommer behandlas konfidentiellt och enbart användas i den här studien.

Om du har några frågor kan du kontakta oss på telefon eller via e-post.

Jenny Widén

Telefon: 07XX-XX XX XX

E-post: guswidenje@student.gu.se

Emma Jacobsson

Telefon: 07XX-XX XX XX

E-post: gusjakema@student.gu.se

Tack för att du vill delta i intervjun till vår C-uppsats!

Jag har tagit del av ovanstående information:

Datum:

Namnförtydligande:

Intervjufrågor

Pedagogiskt förhållningssätt

1. Hur ser du på flerspråkighet?
2. Finns det några hinder med att ha en barngrupp där det finns många olika modersmål?
3. Delar ni synsätt i arbetslaget?
4. Hur planerar ni i arbetslaget verksamheten så att den främjar barns svenska språkutveckling?
5. Vilka kompetenser anser du är nödvändiga att ha i arbetet med flerspråkiga barn?

Lärmiljö

6. Vad för dig är en bra språkmiljö?
7. Hur tänker ni i arbetslaget när ni utformar miljön?
8. Vad har miljön för betydelse för barns svenska språkutveckling?

Föräldrasamverkan

9. Hur involverar ni föräldrarna i verksamheten?
10. Hur ser ett dagligt möte ut med en förälder? (Ge ett konkret exempel)

(Avslutningsvis)

11. Finns det något du skulle vilja tillägga som inte kommit upp under intervjun?